

Závěrečná zpráva Akreditační komise o hodnocení doktorských studijních programů na Fakultě architektury Vysokého učení technického v Brně

únor 2013

O zahájení hodnocení doktorských studijních programů (dále DSP) rozhodla Akreditační komise (dále AK), která dle § 84 odst. 1 písmeno a) zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), pečuje o kvalitu vysokoškolského vzdělávání a všestranně posuzuje vzdělávací a vědeckou, výzkumnou, vývojovou, uměleckou další tvůrčí činnost vysokých škol na svém zasedání ve dnech 13. – 15. září 2010.

Účelová pracovní skupina (dále ÚPS), kterou AK pro hodnocení DSP na Fakultě architektury (dále FA) Vysokého učení technického v Brně (dále VUT) jmenovala, pracovala ve složení: prof. PhDr. Lubomír Slavíček, CSc. – předseda, prof. Ing. arch. Ladislav Lábus, doc. PhDr. Lubomír Spurný, Ph.D., doc. PhDr. Petr Kratochvíl, CSc. (Ústav dějin umění AV ČR), prof. PhDr. et PaedDr. Jindřich Vybíral, CSc., prof. PhDr. Jiří Kroupa, CSc. (FF MU Brno).

Návštěvy na Fakultě architektury Vysokého učení technického v Brně (dále FA VUT) se dne 23. 10. 2012 za ÚPS zúčastnili prof. PhDr. Lubomír Slavíček, CSc., prof. Ing. arch. Ladislav Lábus, doc. PhDr. Lubomír Spurný, Ph.D., prof. PhDr. Jiří Kroupa, CSc. a Mgr. Dagmar Kaplanová (pracovnice sekretariátu AK).

Za FA VUT se jednání zúčastnili: děkan doc. ing. Josef Chybík, CSc., proděkanka pro tvůrčí činnost a doktorská studia a v době návštěvy ÚPS garantka dvou studijních oborů prof. Ing. arch. Hana Urbášková, Ph.D., proděkanka pro studium doc. Ing. arch. Iva Poslušná, Ph.D., vedoucí studijního odd. Helena Létalová.

Úvod

Zpráva vychází ze „Sebehodnotící zprávy o uskutečňování doktorských studijních programů“ zpracované na základě „Dotazníků pro hodnocení akreditovaných činností – doktorské studijní programy“, jejíž údaje byly po návštěvě ÚPS v listopadu 2012 aktualizovány a doplněny, dále z veřejně dostupných informací (zejména informací umístěných na webových stránkách FA VUT) a z poznatků, které vyplynuly z návštěvy na FA VUT.

Na místě byla ÚPS předložena následující dokumentace – studijní a zkušební řád, kompletní studijní dokumentace všech studentů, zápisy zasedání Vědecko-umělecké rady se schválením akreditačních žádostí, popř. schválením zkušebních komisí; zápisy ze zasedání oborových rad, materiály vztahující se k obhajobám doktorských disertací, disertační práce v tištěné podobě včetně posudků oponentů. Předložená dokumentace byla shledána v pořádku a je na fakultě řádně archivována.

V průběhu setkání ÚPS se zástupci fakulty byla jeho úvodní část věnována zejména diskusi o specifickém postavení doktorského studia na uměleckých školách u DSP, které jsou zaměřeny především na tvůrčí činnost v oblasti umění, a za situace, kdy úspěšné absolvování doktorského studia a titul Ph.D. nejsou sice formálně vyžadovanými atributy pro zahájení habilitačního řízení nebo řízení k jmenování profesorem, ale představují nezbytnou podmínku pro akreditaci habilitačního a profesorského řízení. I proto by ke studiu měli být přijímáni hlavně studenti, kteří mají předpoklady nejen k původní umělecké činnosti, ale, kteří jsou schopni sami provést její teoretickou reflexi, tak, aby výsledky byly srovnatelné např. s výsledky humanitně zaměřených DSP. Ani v uměleckých oborech nelze totiž zapomínat, že disertační práce musí být samostatným teoretickým výstupem studia, který je v případě

uměleckých škol většinou vázán na konkrétní umělecký projekt nebo výkon, a že absolventi doktorského studia mají titul Ph.D. To pochopitelně vede k nutnosti dobře zvážit smysl a promyslet zaměření konkrétního DSO, především výrazně posílit jeho teoretickou část, a následně v maximální míře zajistit potřebnou kvalitu doktorského studia.

Přehled akreditovaných DSP / DSO

Název DSP	Název DSO
Architektura a urbanismus	Architektura
Architektura a urbanismus	Urbanismus

Na FA VUT je akreditován jeden DSP *Architektura a urbanismus* se dvěma DSO *Architektura a Urbanismus*. Oba DSO se standardní dobou studia 4 roky* jsou od roku 2010 akreditovány v českém a v anglickém jazyce, v prezenční a kombinované formě studia, platnost akreditace je do 31. 12. 2014.

Organizace a uskutečňování DSP se na FA VUT řídí podrobnou „Směrnici č. 3 děkana pro studium v DSP“ v příslušném akademickém roce, která doplňuje obecně platný „Studijní a zkušební řád VUT v Brně“ (s výjimkou první a druhé části), obsahující podmínky přijetí do DSP, vymežující jeho obsahovou náplň i studijní předměty, stejně jako formy hodnocení a kontroly studia. Směrnice je přístupná na webových stránkách FA VUT, kde jsou k dispozici rovněž témata doktorských disertačních prací zveřejňovaná vždy pro následující akademický rok a pravidla zahraniční výměny studentů pro příslušný akademický rok.

Výzkumná, vývojová a umělecká činnost

Je uvedena souhrnně pro oba DSO z důvodu, že na řešení uvedených projektů, které ovšem patří do kategorie specifického výzkum MŠMT (*Výzkum lidové architektury – archivní podoba a stávající stav a Architektonická interpretace archeologických nálezů naší historie*), se podílejí pedagogové i doktorandi obou DSO. Ve sledovaném období byly na GA ČR podány dva grantové projekty (*Systémové vazby při urbanistickém utváření města a Vliv materiálového využití odpadu ve stavebnictví a architektuře na energetickou náročnost, vnitřní prostředí a uživatelské vlastnosti budov*), které vzhledem k dostatečně známé obtížnosti dosáhnout v případě umělecky zaměřených projektů na granty GA ČR nebyly přijaty.

Publikační a další tvůrčí činnost odpovídá skutečnosti, že vědecká, výzkumná a z toho vyplývající publikační činnost nepatří prozatím na uměleckých školách typu FA VUT k dominantním činnostem, i když v případě existence samostatného Ústavu teorie jsou na

* Pokud jde o dobu studia, obsahuje Směrnice děkana pro studium v DSP odlišné informace. Zatímco v úvodních ustanoveních v odd. č. 1, bod 2 se uvádí, že „Doba studia v DSP je stanovena pro prezenční formu studia na 3 roky, pro kombinovanou formu studia na 5 roků“ v odd. 6, bod se nacházejí dvě různá sdělení: „Doba studia prezenčního DSP na Fakultě architektury VUT v Brně je stanovena bez přerušení na 4 roky od zápisu včetně obhájení disertační práce (zákon 111/98 Sb.). Nejzazší termín podání žádosti o obhajobu disertační práce se všemi přílohami se stanovuje na konec září čtvrtého ročníku studia.“

a

„Doba studia prezenčního DSP na Fakultě architektury VUT v Brně je stanovena bez přerušení na 3 roky od zápisu včetně obhájení disertační práce (zákon 111/98 Sb.). Nejzazší termín podání žádosti o obhajobu disertační práce se všemi přílohami se stanovuje na dva roky a devět měsíců od zápisu do studia v DSP.“ Stejná nejednoznačnost se pak objevuje i v případě kombinované formy studia v odd. 7, bod 2.

fakultě k podobné činnosti nepochybně vytvořeny předpoklady. Tvůrčí činnost většiny pedagogů je zaměřena na konkrétní projekty v oblasti architektonické a urbanistické tvorby. Publikační činnost, uvedenou v sebehodnotící zprávě, není možno – až na výjimky (prof. Ing. arch. Vladimír Šlapeta, DrSc., prof. Ing. arch. Petr Pelčák) – považovat za příliš uspokojivou. Argument, že v oboru chybějí recenzované časopisy, když existuje jistá možnost publikovat kvalitní studie v recenzovaných časopisech příbuzných oborů (dějiny umění, památková péče), nelze považovat za zcela relevantní.

I. Architektura

Oborová rada DSO má 9 členů, z nichž pouze jeden je externím členem (mimo VUT). Až na dvě výjimky jsou všichni členové profesory nebo docenty. Tato výjimka je ovšem akceptovatelná pouze v případě externího zástupce praxe (vedoucí odboru památkové péče Magistrátu města Brna).

Garantka DSO prof. Ing. arch. Hana Urbášková, Ph.D. splňuje standardy AK a její tvůrčí a publikační práce odpovídá zaměření studijního oboru.

Na zajištění DSP se v současné době podílí 13 školitelů, kromě nich je v případě potřeby k dispozici dalších 8 pedagogů. Celkem 14 z nich může v případě potřeby vést disertace i na DSO *Urbanismus*. Počet prací na jednoho školitele je optimální a nepřesahuje 5 prací.

II. Urbanismus

Oborovou radu DSO tvoří 7 členů, z toho jsou 2 externí.

Garant DSO doc. Ing. arch. Dr. Gabriel Kopáček, Dr., který byl jmenován po návštěvě ÚPS, splňuje standardy AK a jeho tvůrčí a publikační práce odpovídá zaměření studijního oboru.

Na zajištění DSP se v současnosti podílí 6 školitelů, přičemž ve třech případech počet prací vedených jedním školitelem přesahuje doporučený počet 5 prací (v jednom případě 11 prací, ve dvou případech 6 prací). V této souvislosti je nutno také vzít v úvahu, že prof. Ing. arch. Hana Urbášková, Ph.D., která je vedoucí 2 prací, vede dalších 5 prací na druhém DSO *Architektura*. K dispozici je dalších 6 školitelů, kteří působí jako školitelé na DSO *Architektura*.

Určitý problém do budoucna představuje ne zcela vyvážená věková struktura školitelů zajišťujících oba DSO.

Disertační práce

Zpracování a odevzdání disertačních prací se řídí „Směrnici rektora č. 2/2009 – Úprava, odevzdávání, zveřejňování a uchovávání vysokoškolských kvalifikačních prací“, kde jsou stanoveny i formální náležitosti disertační práce.

I. Architektura:

V hodnoceném období bylo ukončeno a obhájeno 26 disertačních prací, jejichž kvalita značně kolísá. Vedle prací, které svými formálními znaky a především zpracováním splňují standardní požadavky na kladené na tento typ prací (některé z nich byly oceněny v soutěži „Stavba Jihomoravského kraje“ nebo „Cenou Felixe Haase“ udělovanou děkanem FA VUT za vynikající doktorskou disertační práci), byly předloženy a obhájeny i práce, jejichž úroveň odpovídá spíše magisterské diplomové práci a nesplňuje tak základní premisu, výslovně uvedenou ve zmíněné směrnici děkana FA VUT že „v *disertační práci předkládá doktorand původní výsledky řešení vědeckého problému, ke kterým samostatně dospěl v průběhu*

studia.“ Bohužel to platí i u jedné z prací, která byla následně vydána tiskem. Nelze přehlédnout, že u těchto prací nevyznívají přesvědčivě ani posudky oponentů, které mají spíše formální charakter a nepostihují jejich skutečnou úroveň a odborný přínos. Dokonce byla obhájena práce, u níž jeden z oponentů, skutečný specialista na danou problematiku vyslovil velmi závažné kritické připomínky a nedoporučil ji k obhajobě. Problémem je i skutečnost, že okruh oponentů není příliš obměňován.

II. Urbanismus:

V hodnoceném období bylo ukončeno a obhájeno 12 disertačních prací, které podobně jako v případě DSO *Architektura* mají kolísavou úroveň.

Disertační práce obou DSO jsou od roku 2009 v elektronické podobě v kompletním znění zveřejněny v digitální knihovně VUT, přístupné jak pro studenty a zaměstnance, tak i pro veřejnost, a v tištěné podobě jsou k dispozici v knihovně fakulty.

Studenti a absolventi, mobilita studentů

Celkový počet studentů (za posledních 5 let)	Počet absolventů	Počet stávajících studentů	
		prezenční forma	kombinovaná forma
I. Architektura			
40	26	19	21
II. Urbanismus			
29	12	17	12

Povinnosti, které musí student v průběhu studia plnit, jsou stanoveny pro oba DSO. Kreditový systém není zaveden, nicméně roční hodnocení studentů je prováděno na základě bodového hodnocení každého absolvovaného předmětu doktorského studia, stejně jako dalších studijních povinností (zahraniční stáž, cizí jazyk, pojednání o disertační práci, rozpracovaná disertační práce), bodově je hodnocena rovněž pedagogická praxe a vědecká a odborná činnost. Kritéria hodnocení přesně stanovují termínové požadavky plnění i minimální počet bodů za absolvované předměty a stáže ke konci jednotlivých ročníků studia, včetně termínů přihlášky ke státní doktorské zkoušce a odevzdání disertační práce. Toto bodové hodnocení studia v DSP detailně upravuje příloha 2 „Směrnice děkana pro studium v DSP“.

Mobilita studentů, financovaná převážně z rozvojových programů, je na vcelku dobré úrovni. Podmínky realizace studijních pobytů na zahraničních vysokých školách architektonického zaměření a pracovních stáží u renomovaných zahraničních architektonických firem na základě platných smluv a dohod o spolupráci upravují pravidla zahraniční výměny studentů přijatá pro příslušný akademický rok, které jako příloha č. 6 doplňují směrnici děkana FA VUT pro studium v DSP.

Závěry

Akreditovaný DSP je na FA VUT uskutečňován v souladu s udělenou akreditací a z hlediska jeho organizace mu nelze nic podstatného vytknout. Nicméně AK dospěla k závěru, že musí dojít ke zkvalitnění jeho obsahové úrovně, nejlépe na základě provedené kritické analýzy smyslu a zaměření obou DSO. To, že k podobné analýze dosud nedošlo, názorně ukazuje i sebehodnotící zpráva, v níž není přesvědčivým způsobem formulována podstata silných a slabých stránek stávající podoby DSP.

Doporučení pro vedení vysoké školy a fakulty

- propojit DSO *Architektura* s teoretickými aktivitami Ústavu teorie
- věnovat pozornost personálnímu zajištění DSP z hlediska vyvážené věkové struktury školitelů a přednášejících i jejich odborné úrovně
- doplnit zejména oborovou radu DSO *Architektura* o externí členy
- v návaznosti na stávající bodové hodnocení zvážit zavedení kreditového systému
- věnovat větší pozornost výběru oponentů, kteří svým hodnocením pomohou oborové radě i doktorandům pojmenovat slabá místa jejich disertačních prací, a obracet se přitom na mnohem širší okruh odborníků, skutečných specialistů na témata řešených disertací, než je tomu v současnosti